

150 de ani de la Unirea Principatelor Române Moldova și Muntenia

**CUZA VODĂ — PRIMUL ȘI SINGURUL
DOMNITOR PĂMÂNTLEAN AL ROMÂNIEI**

STELIAN NEAGOE

Abstract: *The study is devoted to Prince Alexandru Ioan I Cuza, under whose wise government the modern nation-state was built, through the union of two of the historic Romanian provinces, Moldova and Walachia, in the year of grace 1859. During a reign of only 7 years, Cuza Vodă, supported by eminent representatives of Romanian spirituality of his time, he has succeeded to built a country — Romania — and, by true revolutionary reforms, to integrate it in the system of European values. An emblematic personality, that became a myth, which we evoke it now with gratitude at the time when we prepare to celebrate a century and half of the Romanian Union in 1859.*

Keywords: *Alexandru Ioan I Cuza, union, modern nation-state, reform.*

S-a născut la 8 martie 1820, în Bârlad. Descendent al unei vechi familii de înalți dregători ai țării Moldovei. Tatăl, postelnic. Mama — Sultana, născută Cozadini — provenea dintr-un neam de vază genovez.

A studiat, ca mai toți din generația sa, la Pensionul Cuénim din Iași. A frecventat, apoi, cursurile unor școli secundare și superioare din Paris, Pavia și Bologna.

Revenit în țară, a intrat în rândurile armatei Moldovei, cu gradul de cadet. După trei ani a demisionat din armată, pentru că începând din 1840, vreme de doi ani, să-și continue studiile universitare la Paris.

S-a căsătorit, în aprilie 1844, cu Elena Rosetti, a cărei mămă provenea din neamul Sturdzeștilor, înruditindu-se astfel cu două însemnante familii boierești de dincolo de Milcov.

Revenit de la studii, a funcționat o vreme în administrație, ajungând până la demnitatea de director în Ministerul din Lăuntru (de Interne).

S-a prenumărat printre protagoniștii mișcării pașoptiste din Moldova; moderata acțiune politică fiind reprimată de Domnitorul Mihail Sturdza, Cuza și ceilalți revoluționari au trebuit să ia calea exilului.

În drum spre Occident, trecând prin Bucovina și Transilvania, Al. Cuza a avut fericitul prilej să asiste la Adunarea Națională de pe Câmpia Libertății de lângă Blaj, în zilele de 3–5 mai 1848.

După părăsirea Principatelor Române de către armatele de intervenție ruso-otomane, Alexandru Cuza a revenit la Iași, încă în anul 1849, la invitația Domnitorului Grigore Al. Ghica — câștigat ideii unioniste. La început a fost numit președinte al Tribunalului districtual de Covurlui. Apoi a reintrat în armată, cu gradul de locotenent.

În tot acel timp a depus o activitate meritorie, stăruitoare, în cadrul partidei naționale unioniste.

Aflat în buni termeni cu Caimacamul (locțiitorul de Domnitor) Nicolae Vogoride, Al. Cuza a primit să fie numit pârcălab (prefect) de Galați, în anul 1857.

Numai că atunci când Caimacamul Vogoride a decis să falsifice rezultatele alegerilor pentru Divanul ad-hoc al Moldovei, menit să elaboreze și să prezinte areopagului european dorințele naționale ale românilor, pârcălabul de Galați — unionist convins și om de caracter — și-a prezentat o răsunătoare demisie, atitudine explicită ce a avut darul să dea încă un impuls mișcării unioniste. În urma unor noi alegeri netrucate, Al. Cuza a devenit deputat din partea electoratului orășenesc.

Vogoride, ncrenunțând la ideea de a-l atrage pe Cuza în planurile sale anti-unioniste, l-a înăltat în mod exceptional la gradul de colonel (în septembrie 1858) și l-a numit în Guvern, în calitate de comandant al Oștirii.

Alexandru Cuza a acceptat și acea provocare, dar numai în ideea ca din interiorul sistemului ocârmuirii să poată sprijini, eficient și la momentul oportun, acțiunile partidei naționale unioniste din Moldova.

După înlocuirea, în octombrie 1858, a Caimacamului Vogoride, prin Căimăcămia de Trei (Ștefan Catargiu/I. A. Cantacuzino, Anastasie Panu, Vasile Sturdza), colonelul Alexandru Cuza a fost reconfirmat comandant al Oștirii Moldovei.

Deputat și vicepreședinte (din 14 decembrie 1858) al Adunării Elective a Moldovei.

Cu toate că Al. Cuza îndeplinea condițiile — de avere (venit anual) și ca poziție socială (înalt demnitar) — s-a înscris în ultima zi pe lista candidaților la Domnie. Dovadă că nu râvnise Tronul, dar și argument că majoritatea fruntașilor partidei naționale unioniste îl avea deja în vederi, pentru alegerea Domnitorului Moldovei în persoana lui Alexandru Cuza.

Evenimentele aveau să se deruleze pe cât de surprinzător, pe atât de fericit, și în zilele istorice de 5 și 24 Ianuarie 1859, colonelul Alexandru Ioan Cuza a fost ales, consecutiv și în unanimitate, Domnitor al celor două Principate Române — Moldova și Muntenia.

În primii ani de Domnie — cu două Adunări ale Deputaților (Elective) și cu două Guverne la Iași și la București, cu o Comisie Centrală la Focșani — Prințul Unirii și-a concentrat eforturile pentru a obține recunoașterea Puterilor Garante și Suzerană, asupra faptului unionist împlinit; și, în fine, pentru a încheia acel anevoieios și plin de tribulaționi proces de constituire și consacratare internațională a României Mici, la 11 decembrie 1861. Cu acea memorabilă ocazie, Domnitorul s-a adresat națiunii printr-o Proclamație, care în esență fixa kilometrul zero al unui proces epocal: „Unirea este îndeplinită, naționalitatea română este întemeiată... Alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie“.

Odată bătălia politico-diplomatică câștigată, Cuza Vodă și sfinții săi apropiati au inițiat un vast program de unificare, de centralizare a vieții instituționale dispersată, provincializată. Seria legilor a început cu organizarea armatei, și a continuat cu cele referitoare la unificarea vămilor, la înființarea Curții de Casătie și Justiție. Alte măsuri, preconizau unificarea sistemului judecătoresc sătesc, a cursului monedelor; administrația telegrafului; proclamarea lui 24 Ianuarie drept zi de sărbătoare națională; stemă comună; înființarea de școli militare etc.

Și tot în primii ani ai Domniei, Cuza Vodă s-a confruntat cu destule greutăți. Arta guvernării se învăța din mers, instabilitatea echipelor ministeriale provine din prevederile electorale restrictive, care dădeau acces nelimitat la puterea politică boierimii conservatoare, în detrimentul noilor curente și formațiuni politice liberale ce-și rezemau demersurile programatice și propagandistice pe antrenarea în viață publică a maselor populare.

Chiar și după ce Principatele Unite deveniseră România, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a trebuit să arbitreze cu tact și cu discernământ confruntarea acerbă dintre partidele albilor (conservatorii) și roșilor (liberalii), în problema reformelor agrară și electorală.

Înființul prim-ministrului al României, conservatorul Barbu Catargiu, a căzut victimă tocmai acelei crunte bătălii cu o Miză esențială pentru viitorul Tânărului Stat român modern.

După alți doi ani de repetate încercări de conciliere între stânga și dreapta de pe eșiclierul politic al țării, Cuza Vodă a trebuit să facă apel la liderul liberalilor moderati, Mihail Kogălniceanu, pentru ca împreună — Domnitor și prim-ministrul — să recurgă la „revoluția pașnică” — cum s-a considerat a fi lovitura de Stat din 2 Mai 1864 — spre a se putea debloca o situație devenită imposibilă pentru evoluția tinerei României.

În timpul Guvernului Mihail Kogălniceanu s-au legiferat acte dintre cele mai însemnante, care au pus cu adevărat bazele Statului român modern. Secularizarea averilor mănăstirești; reforma electorală; reforma agrară; organizarea sistemului judecătoresc; reformele din învățământ — de la cel primar și până la cel superior (cu înființarea Universităților de la Iași și de la București), etc.

Încurajat de rezultatul Plebiscitului din 10 și 14 mai 1864, Cuza Vodă a dat țării prima Constituție autohtonă, denumită în chip prudent *Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris din 1858*, pact fundamental asupra căruia reușise, prin strădaniile personale, să obțină aprobarea Puterilor Garante și Puterii Suzerane.

Prin noua Constituție, se sporeau atribuțiunile puterii executive, în dauna celei legislative; se crea, pe lângă Adunarea Deputaților, un corp ponderator — Senatul și se constituia un Consiliu de Stat, cu misiunea de a elabora și armoniza proiectele de legi. Totodată, noua lege electorală lărgea drepturile cetățenilor de a alege și a fi aleși.

Paradoxal, lovitura de Stat de la 2 mai 1864 a nemulțumit deopotrivă pe conservatorii ca și pe liberalii de toate nuanțele. Marii proprietari fuseseră loviți în puterea lor economică, piedestal al celei politice. Liberalii, mai cu seamă cei radicali, se simțeau lezați de autoritarismul (cezarismul) Domnitorului, care le periclită spațiile de manevră propagandistică, în numele democrației și libertăților cetățenești nelimitate.

Precum în natură, asemenea și în viață: uneori contrariile se atrag. Reformatorul Domnitor a facilitat — în mod indirect — crearea unei monstruoase coaliții *sui generis*. Iar de aci și până la detronarea Domnitorului Unirii, n-a mai fost decât un pas — făcut prîpit și greșit, spre dezonoarea conjuraților, fie ei mari și răspunzători sau mici și manipulați.

Alexandru Ioan Cuza a avut o Domnie scurtă, de nici șapte ani de zile, dar plină de mari împliniri pe plan extern și intern. Domnitorul Unirii a prezentat cu râvnă și pricepere crearea și dezvoltarea Statului național român modern.

Pe când acest dăruit simbol al Unirii românilor — conștient că misiunea lui era aproape încheiată — se pregătea să treacă Domnia în mâinile unui Principe străin dintr-o casă domnitoare europeană, cei care fuseseră loviți de efectele lui 2 Mai 1864, acea nenaturală „monstruoasă coaliție“ a uneltit în ceas norocit de noapte, să împiedice pe lealul Cuza Vodă să facă, tot el, gestul elegant al renunțării la Tron, în favoarea împlinirii doleanței Divanurilor ad-hoc de la 1857.

Spirit superior, ce își iubea țara mai presus de orice împotrivire față de grăbiții conspiratori, Cuza Vodă a lăsat Istoria să judece acele acte nelegiuite, și cu mândrie și demnitate s-a autoexilat, înăbușind în față toate inițiativele venite de aiurea de a-și revendica Tronul. A murit la 3 mai 1873, departe de patrie, în Heidelberg german, dar a fost înmormântat regește la proprietatea sa Ruginoasa – Iași. Trecând în legendă, a devenit icoană sfântă la care s-au închinat decenii de-a rândul și continuă să se închine românilor.

Cuza Vodă a fost — cum inspirat a rostit Kogălniceanu — la vremuri noi, un om nou. Înfațarea lui frumoasă, cutezanța sa în cele bine orânduite, mărețele fapte din vremea Domniei sale, norocul său — cu toate ne îndreptățesc să-l socotim a fi întâiul providențial între providențialii oameni politici români ai tuturor timpurilor, onoare supremă pe care până astăzi o împarte doar cu o singură altă personalitate providențială, aceea pe care cel Divin a ajutat-o să facă din România Mică a lui Cuza Vodă — România Mare de la 1918.

Semn al normalității în societatea noastră de astăzi.

Abia când omul de casă al Hohenzollerilor și al Brătienilor, furibundul anti-Cuza Vodă, Dimitrie A. Sturdza a fost atins de aripa unei boli incurabile, inimi pioase de români au reușit, la 26 mai 1912, să înalțe în centrul Iașului, monumentală statuie a lui Cuza Vodă — lucrare a marelui sculptor italian Raffaello Romanelli. Gest salutar, imitat după câțiva ani de mândria oltenească, ce a făcut să fie amplasată în piațeta din inima Craiovei, copia impozantei opere a lui Romanelli.

Numai în capitala Printului Unirii, București, nu s-au învrednicit factorii responsabili ai nici unui regim politic, să ridice statuia cuvenită întâiului și singurului Domnitor pământeian al României.

Este, prin urmare, cu atât mai meritorie repararea de către oficialitățile anului de grație 2004, a gravei erori ce avea conotații și implicații de ordin național.

Din păcate, pe soclul statuii realizate de sculptorul Paul Vasilescu, au fost inscripționate greșit — probabil din graba edililor de a inaugura simbolicul eveniment — datele reale ale Domniei.

S-a dăltuit în piatră:

„ALEXANDRU IOAN CUZA
DOMNITOR AL PRINCIPATELOR UNITE
1859–1866“

Pe când adevarul istoric, bazat pe documente indubitabile, impune absoluta rectificare:

„ALEXANDRU IOAN I CUZA
DOMNITOR AL PRINCIPATELOR UNITE ROMÂNE
24 ianuarie 1859–11 decembrie 1861
DOMNITOR AL ROMÂNIEI
11 decembrie 1861–11 februarie 1866“

Să fim drepti, obiectivi și să recunoaștem că România nu s-a înfăptuit odată cu aducerea Tânărului (de 27 de ani) Prinț Carol de la Sigmaringen (Prusia), pe Tronul vacantat prin detronarea lui Cuza Vodă.

Avem speranța că mințile luminate ale clasei noastre politice postdecembriste nu vor întârzi să dispună reinscripționarea reală și completă, de pe soiul statului Domnitorului României, Alexandru Ioan I Cuza, ce străjuiește maiestuos la poalele Dealului Mitropoliei.

După cum este de dorit ca actele de reabilitare a Bucureștiului, față de cel ce l-a ales să-i fie Capitală, să continue.

Între atâtea artere principale cu nume de Regi, Regine etc., se poate să se atruije și numele lui Cuza Vodă, unui Bulevard, unei Căi, sau Șosele, de preferat în perimetru dintr-o Piață Unirii și Piața Parlamentului.

Mergând, apoi, și mai departe, până a fi puse bazele Fundației–Muzeu în „Casa Cuza“ din Calea Victoriei.

În fine, noi, români, avem sărbătoarea națională, fericit aleasă, la 1 Decembrie; avem și frumoasele sărbători religioase. Credem că n-ar fi prea mult dacă în Calendar ar fi trecută și data de 24 Ianuarie, ca zi nelucrătoare, de sărbătoare (prin tradiționale manifestări), zi oricum mai însemnată pentru Statul național unitar român, decât zilele de 8 martie, 1 mai — care și au și ele semnificațiile lor ce nu trebuie să fie eradicate.